

Czapák Dóra – Hergár Eszter

Pénzügyi kultúra: aki tudja, jobban tanítja

Átfogó vizsgálat bizonyítja a pénzügyi-gazdasági tanárképzések eredményességét

Azzal az állásponttal, hogy pénzügyi kultúránk fejlesztése fontos, a szakértők általában egyetértenek. Arról azonban már megoszlanak a vélemények, hogy melyek a fejlesztés leghatékonyabb útjai. A Pénziránytű Alapítvány kutatásai azt mutatják, hogy a családi mintákat nagyon jól kiegészítheti és rendszerbe foglalhatja az iskolai oktatás. Szükség van azonban pénzügyi területen is jól képzett pedagógusokra. Magyarországon számos pénzügyi-gazdasági tematikájú képzést szerveznek tanárok számára, jellemzően azonban nem mérik e képzések hosszútávú hatását, eredményességét. A pénzügyi továbbképzések eredményességét most egy új, hazai felmérés vizsgálja, a felmérés máris nemzetközi publicitást kapott.

A Nemzeti Alaptanterv - a matematika, a földrajz, a történelem és az állampolgári ismeretek tantárgyakban - integráltan teszi lehetővé a tanulók számára a pénzügyi ismeretekkel való foglalkozást. **Az ismeretek sikeres átadásához egyre több, magas színvonalú tanárképzés áll már a pedagógusok rendelkezésére.** Többségében azonban legfeljebb egy záróteszt kitöltésével értékelik a tanárok előrehaladását. **Egy-egy képzés eredményességének, hosszútávú hatásainak vizsgálata nélkül ugyanakkor nem lehetséges a képzések módszertanának, tematikájának fejlesztése.** Az Eruditio Educatio¹ szaklapban nemrég megjelent hazai kutatás eredményei arra hívják fel a figyelmet, hogy a továbbképzéseken részt vett tanárok számos szempontból jobban teljesítenek azoknál, akik ilyen képzéseken nem vettek részt.

A továbbképzések eredményességének vizsgálata

A pénzügyi továbbképzések eredményességét kutató hazai vizsgálat több mint 700 pedagógus bevonásával készült. A tanárok közül a legnagyobb arányban (62.3%) a Pénziránytű Alapítvány által szervezett továbbképzéseken fejlesztették

¹ A kutatás részletesen megismerhető: Németh, Erzsébet, & Deák-Zsótér, Boglárka (2023). A pénzügyi-gazdasági témájú továbbképzések eredményessége. *ERUDITIO-EDUCATIO*, 1(18), 64-85.).

szakmai és módszertani tudásukat, de többen jelölték az ELTE, az Econventio Alapítvány és egyéb szervezetek tanfolyamait is. A továbbképzéseken résztvevők 79%-a nő és 21%-a férfi, amely arány megfelel a tanárok nemek szerinti megoszlásának. Az átlagéletkort tekintve (50 év) nincs jelentős különbség a két csoport között, emellett hasonló arányban találhatunk a résztvevők között reál (30%), humán (27%) és pénzügyi, gazdasági (28%) tárgyat oktatókat.

A kutatás komplex módon vizsgálta a pénzügyi-gazdasági továbbképzések hatását, összehasonlítva a továbbképzésen részt vett és ilyen képzésen részt nem vett tanárokat a pénzügyi tájékozottság, a pénzügyi célok és stratégiák, az attitűdök, a motiváció, a pénzügyi tudásuk szubjektív megítélése, a magabiztosság, a kockázatkerülés, az intézményi bizalom és a pénzügyi magatartás tekintetében.

A pénzügyi tudás és tájékozottság az ismeretátadás alapja

A pénzügyi képzésen részt vett pedagógusok pénzügyi tájékozottsága, tudása, kalkulációs készsége nem meglepő módon magasabb szintű, mint az ilyen képzésen részt nem vett tanároké. Az eredményt ugyan részben magyarázhatja az, hogy a továbbképzésre jelentkezők eredetileg is magasabb tudásszinttel, a téma iránti mélyebb érdeklődéssel rendelkeztek, esetleg többen vannak közöttük, akik pénzügyi-gazdasági tantárgyakat, vagy reáltantárgyakat tanítanak. A tanárok pénzügyi tájékozottságát vizsgáló kutatás azt mutatta, hogy **a pénzügyi-gazdasági, vagy reál szakos tanárok Pénzügyi Tájékozottság Mutató (PTM) értéke magasabb, mint a humán vagy egyéb szakon oktatóké. Ezek a különbségek azonban elsimultak a továbbképzésen részt vettek körében, azaz szaktól függetlenül hasonlóan jól teljesítettek a képzésen résztvevő tanárok.**

Így azt kell feltételeznünk, hogy a továbbképzésen részt vettek magasabb pénzügyi tudása legalább részben a továbbképzésnek köszönhető. A továbbképzések eredményességére utal továbbá az is, hogy minél több képzésen vett részt valaki, annál jobb eredményeket ért el a tesztek során. Amennyiben a továbbképzésben nem részesült tanárok PTM értékét 100 százaléknak vesszük, úgy, akik egy továbbképzésen vettek részt, azok 118%-ot, akik kettőn, azok 126%-ot, akik három továbbképzést végeztek el, azok már 131, míg akik négy pénzügyi-gazdasági továbbképzést teljesítettek, azok 140%-os eredményt értek el.

A képzések hatása azonban nem korlátozódik pusztán szakmai ismeretszerzésére. A magasabb pénzügyi tudás és tudatosság egyrészt a tanárok személyes életére is kedvező hatást gyakorol, ugyanakkor felismerve a mindennapi pénzügyi döntések jelentőségét **a képzésen kapott szakmai és módszertani ismeretekkel felvértezve hatékonyabban tudják tantárgyaikba integrálni a gyakorlatias pénzügyeket.**

Fókuszban a családi költségvetés készítése

Érdekes eredmény, hogy a magasabb szintű tudás és magabiztosság ellenére, vagy inkább pont emiatt **a továbbképzésen résztvevők még a többi pedagógusnál is kockázatkerülőbbek és óvatosabbak.** A számok azt mutatják, hogy azok a pedagógusok, akik részt vettek továbbképzésen saját pénzügyi tudásukat 5,2-re, míg akik nem, 4,5-re értékelték egy hétfokú skálán. Egyértelműen kiderült, hogy mind a képzési tematikák, mind a tanárok attitűdjei szerint **a legfontosabb téma a pénzügyi edukációban a családi költségvetés készítése és a takarékoskodás megtanítása.** A meglévő jövedelem tudatos, óvatos kezelését, valamint a takarékoskosságot tekintik a tanárok a legfontosabbnak a pénzügyek sikeres kezelése tekintetében. Mind a diákoknál, mind a tanároknál tehát az első lépcsőfok a praktikus pénzügyi ismeretek átadása, erre építkезhet később minden további, akár vállalkozási tematika.

Világos célok, átgondolt pénzügyi stratégiák

A tanárok mintegy háromnegyedét **saját érdeklődése motiválta,** hogy részt vegyen pénzügyi-gazdasági témájú továbbképzésen. Nem meglepő, hogy ők azok, akik **fontosabbnak tartják a pénzügyi és gazdasági ismeretek átadását,** és elégedettebbek is munkájuk, azaz a pénzügyi nevelés hatékonyságával.

Az igényelt oktatási módszereket illetően is körvonalazódik néhány sarkalatos különbség. Azzal kapcsolatban, hogy mit gondolnak, miként ragad meg jobban a pénzügyi-gazdasági ismeret a tanulóknál, mindkét csoport fontosnak tartotta **a célzott pénzügyi tárgyú órák tartását.** A siker zálogának a továbbképzésen részt vett tanárok az új módszerek bevezetését, és saját maguk fejlődését, továbbképzését látják. A továbbképzésen részt nem vett tanárok számára az életszerű példák, esettanulmányok jelentenék az igazi segítséget.

Fontos eredmény, hogy azokra, akik részt vettek a pénzügyi-gazdasági képzéseken, inkább jellemző a belső kontrollós attitűd, mint azokra, akik ilyen képzésen nem vettek részt. **A belső kontrollós attitűd a pénzügyi tudatosság fontos eleme, amely összefügg a pénzügyi sikerességgel is.** Ez azt jelenti, hogy a képzésen résztvevőkre inkább jellemző, hogy **nem másoktól** (család, állam, jó kapcsolatok stb.) **várják a pénzügyi boldogulásukat**, hanem leginkább magukra, pénzügyi tudatosságukra, rátermettségükre számítanak. A kontroll helyének jelentőségére hívja fel a figyelmet [Luksander és munkatársai \(2017\)](#) kutatása, amelyben a kutatók az egyének eladósodását befolyásoló személyiségjegyek és viselkedésminták azonosítását végezték el. Eredményeik szerint az eladósodottság elkerülése szempontjából a leginkább veszélyeztető tényező a szerencsére való hagyatkozás, a külső kontrollós attitűd. **A tanárképzések tehát nemcsak az ismeretek átadására, a megfelelő pedagógiai módszertan elsajátítására, hanem a viselkedés formálására is kimutatható hatást gyakorolnak.**

Képzések segítségével alakítható a pénzügyi magatartás

Az ismeretek, készségek és attitűdök mellett a pénzügyi kultúra fontos területe, hogy **az egyének tudása átalakítható-e azonnal megfelelő pénzügyi magatartássá.** A kutatás e tekintetben is biztató eredményekről számolt be. Azok, **akik részt vettek a továbbképzéseken**, nemcsak nagyobb mértékben rendelkeznek megtakarítással, illetve bátrabban vesznek fel indokolt esetben hitelt, de **több pénzügyi terméket, technológiát ismernek és használnak. Jobban bíznak a pénzügyi intézményekben**, szélesebb körben tájékozódnak. Mindez magasabb pénzügyi tudatosságot jelent.

Bár a tanárok többsége, mintegy 53 százaléka a továbbképzésen való részvételtől függetlenül a pénzét lekötés nélkül, folyószámlán tartotta, **a képzéseken részt vett tanárok gondosabban megválogatott portfólióval rendelkeztek:** az állampapírt, a megtakarítási tartalommal is rendelkező biztosítási termékeket, a befektetési alapokat nagyobb arányban jelölték meg, mint ismert és használt befektetési lehetőségeket.

Eredményesek a pénzügyi-gazdasági továbbképzések

Összefoglalóan elmondható, hogy a továbbképzésen részt vett tanárok több, a pénzügyi edukáció tekintetében fontos szempontból jelentősen jobb eredményt

érték el azoknál, aki nem vettek részt ilyen képzésen. **Magasabb szintű a pénzügyi tájékozottságuk és tudásuk, magabiztosak, tudatosabbak a pénzügyek területén, jobban bíznak pénzügyi intézményekben, pénzügyi nevelő, pedagógiai munkájukat sikeresebbnek és fontosabbnak tartják.** A magasabb tudás és magabiztosság ellenére a pénzügyi-gazdasági továbbképzésen részt vett tanárok még a többi pedagógusnál is **kockázatkerülőbbek és óvatosabbak** a pénzügyek területén. A pénzügyi-gazdasági ismeretek oktatása és a tanári továbbképzések kialakítása során tehát érdemes törekedni arra is, hogy a felnövekvő nemzedék és az őket oktatók a meglévő tudásuk alapján képesek legyenek az előttük álló **pénzügyi műveletek kockázatainak, előnyeinek és hátrányainak felmérésére**, ez alapján **megalapozott pénzügyi-gazdasági döntések meghozatalára**, illetve a **kockázatok optimális kezelésére.**

A pedagógusok pénzügyi kultúrájára vonatkozó felmérés eredményei azt mutatták, hogy sem a pedagógusok tudása, sem a téma iránti elkötelezettsége nem lehet akadály a tanulók pénzügyi kultúrájának eredményes fejlesztése szempontjából.

„Szerkesztett formában megjelent a Tudás.hu oldalon 2023. május 17-én”